

Labklājības ministrijas Dzimumu līdztiesības komitejas sanāksme
Skolas ielā 28, 2.korp. 3.stāva zālē

PROTOKOLS Nr. 13

Rīgā,

2013.gada 17.oktobris, plkst. 14:00

Sēdi vada:

Ingus Alliks, Labklājības ministrijas (LM) valsts sekretāra vietnieks, Dzimumu līdztiesības komitejas (Komiteja) vadītājs.

Sēdē piedalās:

Agnese Gaile, LM Sociālās politikas plānošanas un attīstības departamenta vecākā eksperte;

Iluta Lāce, biedrības „Resursu centrs sievietēm „Marta”” (RCS „Marta”) vadītāja;

Jānis Ušpelis, Ekonomikas ministrijas (EM) Tautsaimniecības strukturpolitikas departamenta vecākais referents;

Pēteris Leiškalns, Latvijas darba devēju konfederācijas (LDDK) Sociālās drošības un veselības aizsardzības eksperts;

Līvija Marcinkēviča, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības (LBAS) priekšsēdētāja vietiece;

Sandris Rāgs, Tieslietu ministrijas (TM) Civiltiesību departamenta Vispārējo civiltiesību nodaļas juriskonsults;

Gundega Krastiņa, Satiksmes ministrijas (SM) Finanšu un attīstības plānošanas departamenta vecākā referente;

Renāte Rūse, Ministru Kabineta pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību organizācijās biroja vecākā referente - MK pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību organizācijās biroja vecākās referentes Natālijas Freimanis vietā;

Dzintra Mergupe-Kutraite, Izglītības un zinātnes ministrijas – IZM Valsts sekretāra vietnieces Izglītības departamenta direktores Evija Papules vietā;

Maiga Dzērvīte, LSOST valdes locekle, Jauno Pensionāru biedrība;

Laila Balga, Sieviešu tiesību institūts;

Aiva Kuzmina, Veselības ministrijas (VM) Sabiedrības veselības departamenta Starpnozaru sadarbības nodaļas vecākā referente - VM Sabiedrības veselības departamenta Starpnozaru sadarbības nodaļas vadītājas Ingas Birznieces vietā;

Silvija Šimfa, Latvijas pašvaldību savienība, padomniece veselības un sociālajos jautājumos;

Solvita Vēvere, Kultūras ministrijas Sabiedrības integrācijas departamenta direktore.

Pieaicinātie dalībnieki:

Liesma Ose, Latvijas Kopienas iniciatīvu fonda valdes priekšsēdētāja.

Ineta Tāre, LM Starptautiskās sadarbības un Eiropas Savienības politikas departamenta direktore

Sēdē nepiedalās:

Inese Kurzemiece - Latvijas Lauku sieviešu apvienība (LLSA);

Alise Zālīte, Ārlietu ministrijas (AM) Humanitāro jautājumu nodaļa;
Šarlote Bērziņa – Tiesībsarga (TS) biroja juriste;
Edīte Kalniņa - Latvijas Dzimumu līdztiesības apvienības (LDzLA) valdes priekšsēdētāja;
Inta Poudžiunas, nodibinājuma „Talsu novada krīžu centrs” psiholoģe;
Ilze Slokenberga, Zemkopības ministrijas (ZM) Stratēģijas analīzes nodaļas vadītāja vietniece;
Daina Mežecka, Ziemeļu Ministru padomes (ZMP) biroja Latvijā padomniece;
Maija Brunava, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas (VARAM) Budžeta un finanšu departamenta Budžeta nodaļa, finanšu analītiķis;
Ilona Dreģe, Aizsardzības ministrijas (AiM) Valsts sekretāra vietniece administratīvajos un juridiskajos jautājumos.

Sēdi protokolē: Lauma Rozīte-Torpe, Sociālās politikas plānošanas un attīstības departamenta vecākā referente.

Darba kārtība

I.Alliks atklāj sanākumi un ierobežotā laika dēļ aicina sākotnēji paredzēto 4. darba kārtības jautājumu par Labklājības ministrijas un Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju projektu „Dzimumu aspekta integrācija klimata pārmaiņu politikā: Zviedrijas un Dānijas pieredze” pārcelt uz nākamo Komitejas sanākumi.

1. Grozījumi Komitejas nolikumā.
2. Interaktīva diskusija par dzimumu līdztiesības pamatprincipiem un to integrēšanu dažādās jomās.
3. Informācija par Labklājības ministrijas plānošanas procesu saistībā ar Latvijas prezidentūru Eiropas Padomē 2015.g.

I.Alliks aicina sēdes dalībniekus akceptēt darba kārtību un pāriet pie darba kārtības 1.jautājuma.

1. Grozījumi Komitejas nolikumā (I.Alliks).

TM interesējas, vai 5. grozījums attiecībā uz izmaiņām Nolikuma 18.punktā paredz atrunu par darbinieka neatbildēšanu noteiktajā termiņā, ja darbinieks atrodas atvaļinājumā. I.Alliks norāda, ka saņemot „Ārpus biroja” atbildi katrs individuālais gadījums, kad Komitejas loceklim nav bijusi iespēja sniegt viedokli noteiktā termiņā, tiks izvērtēts atsevišķi.

Nolemj:

Apstiprināt komitejas nolikuma grozījumus.

2. Interaktīva diskusija par dzimumu līdztiesības pamatprincipiem un to integrēšanu dažādās jomās (L.Ose – Latvijas Kopienu iniciatīvu fonda valdes priekšsēdētāja).

I.Alliks informē, ka arī Komitejas locekļu vidū izpratne par to, kas ir dzimumu līdztiesība atšķiras, tāpēc tiek organizēta diskusija ar mērķi pārrunāt dzimumu līdztiesības pamatprincipus un to aktualitāti dažādās jomās un dod vārdu Liesmai Osei, Latvijas Kopienu iniciatīvu fonda valdes priekšsēdētājai.

L. Ose aicina komisijas locekļus būt aktīviem un sniegt viedokli, diskutēt.

Konteksts, kas aktualizē dzimumu līdztiesības jautājumu (debates par skolotāju algām – vīrieši lēmumu pieņēmēji par nozari, kur nodarbinātie 88% sievietes; pensijas (sieviešu un vīriešu atšķirīgais mūža ilgums); emigrācija un iedzīvotāju skaita izmaiņas; pozitīvas sociālas izmaiņas - Tēvu dienas atzīmēšana, tēva lomas bērnu audzināšanā palielināšanās). I.Lāce piebilst, ka jebkura joma ir perspektīva, lai runātu par dzimumu līdztiesības izaicinājumiem (piemērs par cietumiem; izmaiņas sabiedrībā - salīdzina tautas skaitīšanas rezultātus par viena vecāka ģimenēm. 2007.g. bija grūti atrast tādas, kur bērnus audzina tika tēvi – tagad tas ir mainījies, kas liecina par vispārējām izmaiņām sabiedrībā un nepieciešamību rēķināties ar tām).

L.Ose informē par dažādiem pētījumiem dzimumu līdztiesības situācijas risināšanai ES līmenī, kā piemēram mācību grāmatu, informātikas pasniegšanas satura pielāgošanu sieviešu interesēm, lai viņas to var saistīt ar savu pieredzi un interesēm. Komisijas locekļu diskusija par dzimumu līdztiesības integrētās pieejas nepieciešamību izglītības sistēmā, lai izglītība neliegtu bērnam brīvo izvēli un iespēju īstenot savus individuālos talantus. I.Alliks min, ka jābūt uzmanīgiem ar mācību materiālu (pat tādu, kas attiecīgajā valstī bijuši veiksmīgi) tiešu pārlikšanu, bez adaptācijas, Latvijā.

L.Balga min, ka no 147 Sabiedrības integrācijas fonda projektiem tikai viens ir „sieviešu” projekts un vērtējot projektus, redzams, ka gandrīz visos ir vāji rādītāji attiecībā uz horizontālajām prioritātēm un īpaši attiecībā uz dzimumu līdztiesību. Trūkst izpratnes par dzimumu līdztiesību – nepieciešama gan projekta īstenotāju, gan ekspertu izglītošana.

L.Ose turpina, ka dzimumu lomas var būt konstruētas no tradicionāliem aizspriedumiem. Situācijas risināšanai pamatā tiek izmantota dzimumu līdztiesības integrētā pieeja, kuras būtība ir apzināt un īstenot pasākumus situācijās, kad viens vai otrs dzimums atrodas neizdevīgākā pozīcijā. Kā pozitīvs piemērs situācijas risināšanai tiek minēta kvotu ieviešana Francijas uzņēmumos. Lai gan sākumā iniciatīva uzņemta ar skepsi, gada laikā notikusi vispārēja situācijas maiņa un vienlaikus izmainījušies arī dzimumu līdztiesības rādītāji arī citās horizontālās jomās. Tas apliecina, ka sākotnēji šķietami radikāli pasākumi, kas tiek īstenoti ierobežotā laikā, lai novērstu kaut ko, kas vēsturiski ir izveidojies diskriminējoši vai kādam dzimumam neatbilstoši, var būt ļoti sekmīgi. Taču tieši tāpēc visa sākumā ir identificēt problēmu. Ar politikas veidotājiem vien nepietiek, nepieciešams iesaistīt visus socializētājus (ģimene, mediji, pētnieki).

I.Lāce informē, ka saistībā ar dzimumu līdztiesības aktuālākajām problēmām drīzumā tiks prezentēts pētījums par sievietes attēlojumu medijos (populārākajos interneta portālos redzamās bildes, kas objektivizē sievieti pat politiskos, ekonomiskos rakstos).

L.Ose runā par dzimtes demokrātiju (*gender democracy*), kas nozīmē iespēju īstenot sevi bez šķēršļiem un aizspriedumiem. Būtisks ir sievietes potenciāls mainīties, kāpt pa karjeras kāpnēm (pret stikla griestiem), mainīt apstākļus, noticēt, ka iespējams kaut ko mainīt. Tas pats attiecas arī uz vīriešiem un viņu iespējām ietekmēt apkārtējo sociālo vidi, mainīt aizspriedumus attiecībā uz vīriešu un sieviešu pienākumiem un iespējām audzināt un rūpēties par bērniem. Lai izprastu, kas konkrētā situācijā nav kārtībā un kur būtu

nepieciešamas izmaiņas, pirmais solis ir veikt pētījumu, analizējot un salīdzinot sociālo situāciju. Labs piemērs situācijas uzlabošanai ir pieejama un draudzīgā veidā atspoguļota informācija par dzimumu līdztiesību.

Diskusija par to, ka LV ir etniski neviendabīga un jāintegrē dzimumu līdztiesības jautājumi gan latviešu, gan citu etnisko grupās informatīvajās telpās un, ka tas iespējams var sekmēt dažādu grupu integrāciju.

KM norāda, ka dzimumu līdztiesība kā horizontālais jautājums ir caurvijošs jebkurā no integrācijas tēmām. Piemērs par romu integrāciju, ņemot vērā, ka romu kopienās dzimumu sociālās lomas un aizspriedumi pret sievietēm ir kultūrāli iesakņojušies. Kopumā gan politikas veidošanā, gan sabiedrības integrācijas procesos informēšana un izglītošana sabiedrībā ir ļoti būtiska.

Strukturāla līmeņa izmaiņas ir valsts pārvaldes atbildība, tai skaitā, lai dzimumu līdztiesība tiktu integrēta katrā attiecīgā nozarē. Darbiniekam katrā situācijā jātrenē empātija sevī, mēģinot izprast, vai konkrētā situācija vai risinājums nenostāda vienu dzimumu nelabvēlīgākā situācijā. Pārmaiņas var iedalīt trīs posmos, no kuriem pirmais posms ir problēmas apzināšanas un pārdefinēšana pašos pamatos, otrais posms ir jaunās situācijas vai idejas institucionalizācija (piemēram, likumdošanā). Problēmas lielākoties ir trešajā posmā, kad jaunajai situācijai ir jāklūst par ikdienas dzīves sastāvdaļu. Ja trūkst piemēra, reālas dzīves pieredzes, nenotiek perspektīvas maiņa, institucionalizētās izmaiņas ir grūti ieviest dzīvē.

L.Ose pievēršas dažādām jomām un dzimumu līdztiesības izaicinājumiem tajās. Lai gan ES līmenī tiek runāts par nabadzības feminizāciju, Latvijā nabadzības risks vīriešiem un sievietēm ir salīdzinoši līdzvērtīgs, arī pensiju atšķirības ir nelielas. I.Alliks skaidro, ka tas skaidrojams ar to, ka LV pensiju sistēma paredz solidarizāciju starp dzimumiem.

L.Ose runā par nepieciešamību pārdefinēt vardarbību – piemēri no ASV un Lielbritānijas. M.Dzērvīte norāda uz nepieciešamību mainīt vardarbības definīciju, lai iekļautu ne tikai fizisko, bet arī emocionālo vardarbību.

Komitejas dalībnieki tiek aicināti komentēt un piedāvāt risinājumus dzimumu līdztiesības problēmu risinājumam.

P.Leiškalns: vecāku pabalsts no abu vecāku vidējās algas un neatkarīgi no tā, kurš strādā, kurš ne un pieļaujot iespēju vecākiem dalīt darba slodzi. Varētu veidot pensiju kopkapitālu par laulāto periodu.

I.Alliks min, ka par vecāku pabalstu diskusijas drīkst būt leģitīmas, bet no dzimumu līdztiesības perspektīvas diez vai Latvijas sistēmai var atrast trūkumus.

M.Dzērvīte min nepieciešamību pēc pozitīvās diskriminācijas izglītības jomā.

IZM uzskata, ka galvenā problēma ir pedagogu zemais atalgojums, kas kavē vīriešu piesaistīšanu pedagoga profesijai.

I.Alliks iebilst, ka atalgojums diez vai ir vienīgais iemesls.

S.Šimfa – trīs priekšlikumi: 1) veidot demogrāfisko koku – plānu, lai līdzsvarotu dzimumu skaitlisko balansu. Zēni piedzimst vairāk, bet kur viņi paliek – VM iesaiste nepieciešama; jāstrādā, lai samazinātu augsto pašnāvību skaitu starp vīriešiem uc. Pozitīvā diskriminācija

attiecībā uz vīriešu veselību. Ja būs līdzsvars, tad vīrieši būs spiesti raudzīties arī uz citām nozarēm, kur patlaban strādā sievietes, jo vienkārši skaitliski trūkst vīriešu.

2) normatīvo aktu anotācijās nepieciešams iekļaut vērtējumu par ietekmi uz dzimumu līdztiesību

3) LDDK runāt ar darbadevējiem par attiecībā uz dzimumu līdztiesību atbildīgu uzņēmējdarbību. Tāpat kā ir sociāli atbildīga uzņēmējdarbība, garantēt atbildību arī dzimumu līdztiesības jomā. Piemēram, izglītojot par dzimumu līdztiesības jautājumiem.

Nolemj:

Informāciju pieņemt zināšanai.

3. Informācija par Labklājības ministrijas plānošanas procesu saistībā ar Latvijas prezidentūru Eiropas Padomē 2015.g. (I.Tāre – LM)

I.Alliks dod vārdu I.Tārei - LM Starptautiskās sadarbības un Eiropas Savienības politikas departamenta direktorei.

I.Tāre informē, ka LV, IT, LU uzsākušas trio programmas izstrādi, kuru ES līmenī jāapstiprina nākamā gada pirmajā pusē. LV interesēs, lai pirmā trio valsts (IT) izvirza tēmu, kuras turpināšanu varētu pārņemt LV un tādējādi rezultātā varētu tikt izstrādāts politikas dokuments un jautājumam uzmanība pievērsta ilgtermiņā. Problēma, ka IT un LU patlaban ir izmaiņas politiskā līmenī, tāpēc joprojām daudz neskaidru jautājumu. Vienlaikus ir vairāki jautājumi, kuri jau zināms, kam būs jāvelta uzmanība LV prezidentūras laikā, kā piemēram ES-2020 vidus posma izvērtējums, ANO Pekinas Rīcības platformas jubileja, ANO tūkstošgades mērķu formulēšana, uc. Jārēķinās, ka būs ievēlēts jauns Eiropas Parlaments, Eiropas Komisija, arī LV būs jauna valdība, tāpēc labklājības nozares prioritāte veidota plaša – „Iekļaujoša un ilgtspējīga dalība darba tirgū”, kas ietver arī dzimumu līdztiesību, darba kvalitāti, veselības aspektus uc.

I. Tāre informē, ka ES Padomē sekretariāts organizē tematiskās diskusijas, lai pārrunātu LV prezidentūras mērķus. Diskusiju programmu saturs balstīts uz trīs Latvijas prezidentūras ES Padomē principiem: iesaistīšanās, izaugsme un ilgtspēja, atsevišķi pievēršoties īpaši aktuālajiem jautājumiem šajās jomās. Diskusijas notiks Latvijas Republikas Ārlietu ministrijas Konferenču zālē 23., 24. un 25. oktobrī. Komitejas locekļi tiek aicināti iesaistīties diskusijās.

Nolemj:

Nosūtīt informāciju par prezidentūras diskusijām Komitejas dalībniekiem.

Informāciju pieņemt zināšanai.

Sēdi beidz plkst. 15:50

Sēdes protokola projekta saskaņošanas gaitā no I.Poudžiunas, kura sēdē nepiedalījās, 2013.gada 24. oktobrī elektroniski (bez droša elektroniskā paraksta ar laika zīmogu) saņemts lūgums papildināt sēdes protokolu ar šādu tekstu:

„Es, Inta Poudžiunas, lūdzu ierakstīt Labklājības ministrijas Dzimumu līdztiesības komitejas 2013. gada 17. oktobra sēdes protokolā (protokols nr.13) sekojošu tekstu:

“Ar šo atsaucu savus publiskos izteikumus par psihoterapeites Indras Tretjakovas prezentāciju 2013.gada 22.maija apvienotajā Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu, kā arī Izglītības komisijas sēdē un kas ieprotokolēti Labklājības ministrijas Dzimumu līdztiesības komitejas sēdes protokolā nr. 12 (2013.gada 17.jūnijs). Paskaidroju, ka šādu atsaukumu izsaku sakarā ar to, ka mans izteikums LM DzLK sēdē 17.06.2013 par Indras Tretjakovas uzstāšanos Saeimas komisiju sēdē 22.05.2013 uzskatāms par kolēģa vērtēšanu publiskā telpā, bet publiskā telpa uzskatāma par potenciālu klientu loku, tādēļ mans izteikums un tā pieejamība interneta vidē uzskatāma par kolēģa vērtēšanu klientu priekšā.”

Komitejas priekšsēdētājs

I.Alliks

Protokolēja

L.Rozīte-Torpe